

Nagy Attila Tibor

Orbán Viktor és a jelentések (2. rész)

II. Az Orbán – kormány válasza

Nem volt még olyan kormánya Magyarországnak, amelyik ennyire nyíltan vállalta volna az Európai Unió intézményeivel való konfliktust, mint a második Orbán-kormány. Az EU-hoz való csatlakozás előtt aszimmetrikus erőviszony volt Magyarország, és az Unió között, hiszen a magyar félnek kellett teljesíteni az uniós csatlakozáshoz szükséges követelményeket, az adott kormány diplomáciai ügyességén, és az egyéb geopolitikai tényezőkön múlt, mennyire tudott az ország számára kedvező feltételeket kiharcolni a csatlakozási szerződésben. 2004-es csatlakozásunkat követően a baloldali kormányok az EU-val való esetleges nézeteltéréseiket nem a nyilvánosság előtt intézték, kommunikációjukban egyértelműen EU-párti nézőpontot foglaltak el. Ez változott meg gyökeresen a 2010-es kormányváltáskor, és a második Orbán - kormány, sőt maga a miniszterelnök olykor kifejezetten érdes stílusban támadta az Európai Unió vezetését¹. A képhez hozzátartozik, hogy Nagy- Britannia, Franciaország kormánypárti politikusaitól is elhangoznak bírálatok az EU címére, igaz, ezen országok – nagyobb befolyásuk miatt – többet is engedhetnek meg maguknak. Nicole Bricq francia külkereskedelmi miniszter 2013. június végén azt találta mondani, hogy az EU Bizottságának elnöke, José Manuel Barroso rossz választás volt, mert "semmit nem csinált a mandátuma alatt".² Franciaország a múltban vállalt látványos konfliktusokat is az EGK-ban (1965: „üres székek politikája”), de Margaret Thatcher kemény európai közösségi politikája is közismert. Visszatérve Magyarországhoz, a helyzet mára odáig jutott, hogy a magyar kormány külön memorandumban, a magyar parlament pedig éles hangú nyilatkozatban utasította vissza az

¹ Az Európai Unió, és a magyar kormány közötti konfliktusokról, valamint a Fidesz Európa képéről részletes leírást ad Nagy Attila Tibor Orbán Viktor uniós rendszere c. írása. Méltányosság Politikaelemző Központ, 2013. június 17.

<http://www.meltanyossag.hu/node/3449>

A Fidesz Európa, illetve Nyugat - képéről lásd még a Méltányosság Politikaelemző Központ A magyar jobboldal természetrajza c. ES- tanulmányát

<http://www.meltanyossag.hu/node/3408>

² MTI, 2013. június 28. Venczel Katalin párizsi tudósítása

Európai Parlamentnek a Tavares - jelentést elfogadó határozatát, emellett a kormány álláspontját alátámasztandó szakértői jelentést készítetett a negyedik Alaptörvény-módosításról.

1. A szakértő bizottság véleménye

1. 1. A szakvélemény jelentősége

A magyar kormány külügyminisztere, Martonyi János a Tavares - jelentés előkészületeivel párhuzamosan, még tavasszal jogtudósokat (Francis Delpérée, Pierre Delvové, Eivind Smith) kért fel a negyedik Alaptörvény - módosítás elemzésére, akiknek [szakvéleménye](#) 2013. május 1-jén látott napvilágot magyar nyelven. Ez a dokumentum szűkebb értelemben nem reagál sem a Tavares - jelentésre, sem pedig a Velencei Bizottság véleményére, már csak azért sem, mert ez a szakértői vélemény az előbbieik véglegessé válása előtt készült. Tágabb értelemben mégis tekinthető válasznak azokra a hazai, és külföldi bírálatokra, amelyek kétségbe vonták a negyedik Alaptörvény - módosítás jogállami voltát, európai értékeknek való megfelelését.

A szakvélemény részben alátámasztotta az Orbán- kormány taktikáját. A médiatörvény 2010 végi elfogadása óta hevesebbé váló nemzetközi ösztüzet, és európai bírálatot a kormány azzal az érveléssel igyekezett leszerelni, hogy konkrét jogi vizsgálatoknak, és nem elfogult politikai értékítéleteknek kell dönteniük a magyar átalakításoknak az európai jognak való megfeleléséről. A szakvélemény alaposágát nem lehet kétségbe vonni, 62 oldalon keresztül hosszas jogi elemzés után jut arra a végkövetkeztetésre, hogy a negyedik Alaptörvény-módosítások legtöbbször megfelel az európai normáknak. A kormány elvileg sokszor hivatkozhatott volna ezután a szakértői bizottság jelentésére, mondván, hogy tekintélyes nemzetközi jogászok véleménye is az ő közjogi politikáját támasztja alá. Ez azonban nem történt meg, sem a kormány, sem az EU - magyar kapcsolatokban megszólaló fideszes politikusok nem nagyon emlegették ezt a szakvéleményt. Ennek lehetséges okai az alábbiak:

- A szakvélemény összességében tartja összeegyeztethetőnek a negyedik Alaptörvény-módosításokat az európai normákkal, egyes kérdésekben – mint azt látni fogjuk – helyteleníti

azokat. A kormány politikai ellenfelei tehát akár még fogódzókat is találhatnának saját érvük alátámasztására a szakértői véleményben – furcsa módon, ezt eddig nem nagyon tették meg.

– A szakvélemény nehezen eladható a közvélemény számára részben a fenti okból, részben annak száraz stílusa miatt. Mivel magyar politikusok nem nagyon hivatkoztak a szakvéleményre, élni lehet azzal a gyanúperrel, hogy legtöbbjük valószínűleg el sem olvasta azt. Ez pedig hatványozottan igaz lehet a magyar lakosságra, ugyanis egy laikus olvasónak nem könnyen befogadható a jelentés, annak nyelvezete, és jogi hivatkozásai miatt. Ez a szakvélemény határozottan *nem politikai dokumentum*, a jogi kérdésekre koncentrál, a politikával természetesen az alkotmányjog, és a nemzetközi jog keretén belül érintkezik, de gondosan kerül a politikai állásfoglalást.

A szakvélemény egyik szerzője, Francis Delpéréé nemcsak alkotmányjogász, hanem Belgium egyik szenátora, a kereszténydemokrata cdh (Centre Démocrate Humaniste) tagja, amely a Fidesszel azonos pártcsaládba, az Európai Néppártba tartozik. A Fidesz ellenfelei mégsem igyekeztek kétségbe vonni a szakvélemény hitelességét arra hivatkozva, hogy Delpéréé eleve a Fidesznek kívánt volna kedvezni. Ennek pedig nemcsak az lehetett az oka, hogy a szakvélemény olykor eltért a kormány álláspontjától, hanem az is, hogy valódi szakvélemény, egy színvonalas anyag született. Természetesen nem vitathatatlan anyag, de alapossága, jogi érvelésének minősége felveszi a versenyt a Velencei Bizottság dokumentumaival. A szerzők az Alaptörvény szövegét logikai- nyelvi értelmezésnek vetik alá, és azt összevetik az európai emberi jogi egyezményekkel, nemzetközi bírósági ítéletekkel, és nemzetközi jogelvekkel is.

Ezzel együtt, a szakvélemény jelentősége eddig csekélynek bizonyult. Az európai uniós szintén nem nagyon hivatkoztak rá, ott a Velencei Bizottság írását részesítették előnyben – ezt annál is inkább megtehették, mert az a legtöbb pontban alátámasztja a magyar kormányt ért bírálatokat. De nem hivatkozott a magyar kormány sem rá a nyilvános vitákban, talán azért, mert a szakvélemény több pontban ellentmond neki. Persze, lehetne erre mondani, hogy számos pontban meg alátámasztja a magyar kormány közjogi politikáját, és akár hibának is lehet tekinteni, hogy nem tettek erőfeszítéseket az anyag közérthetőbb propagálására.

1.2. A szakértői bizottság néhány megállapítása

Érdeemes a dolgozat néhány pontjára felhívni a figyelmet, mert tovább árnyalhatják a képet a negyedik Alaptörvény-módosítással kapcsolatban.

– Mindjárt az elején leszögezik, lehetséges azon eljárás, hogy az alkotmányozó hatalom az Alkotmánybíróság által korábban megsemmisített rendelkezéseket beemel az Alaptörvénybe. Joggal mutat rá a szakvélemény az Alkotmánybíróság 2012-es döntésének azon mozzanatára, amikor az Alaptörvény Átmeneti rendelkezéseit formai okokból semmisítették meg, vagyis hogy azok valójában nem átmeneti jellegűek voltak, és elmaradt azok Alaptörvénybe való beemelésük. Rögtön új elemet visz a szakvélemény a magyar közjogi vitába, amikor is arra hivatkozik, hogy a francia Államtanács (lényegileg Alkotmánybíróság) által megsemmisített, a női kvótáról szóló választási törvényi rendelkezést, illetőleg annak elvét az alkotmányba emelték.

– Új elem az is, ahogy a szerzők a korábbi alkotmánybírósági határozatok hatályon kívüli helyezését megközelítik. Joggal fogalmazzák meg, hogy alkotmánybírósági határozatokat hatályon kívül helyezni nem a legszerencsésebb, mert a hatályvesztés törvényi, vagy rendeleti szintű normákra kellene, hogy vonatkozzon. A hatályvesztés csak a jövőre vonatkozhat, visszamenőleges hatása ebből következően nem lehet. Annyiban viszont megértő a szakvélemény, hogy egy új alkotmánynak érvényesülnie kell a korábbi jogi normákkal szemben.

– A tagállami szuverenitással kapcsolatban leszögezik a szerzők a nemzetközi jog, és az uniós jog elsőbbségét a hazai joggal szemben. Ugyanakkor több európai uniós, és emberi jogi bírósági ítéletet, német és francia alkotmánybírósági határozatot ismertetve arra is felhívják a figyelmet, hogy bizonyos keretig a nemzeti szuverenitásra is lehet hivatkozni. A tagállamok egyenlősége, nemzeti integritásuk tiszteletben tartásának elvét tartalmazó az Európai Unióról szóló szerződés 4. cikkének (2) bekezdése kapcsán C. Blumann et L. Dubouis (Droit institutionnel de l'Union européenne, LexisNexis, Litec, Párizs, 4. kiadás, 2010, 78. sz.)könyvéből idéznek: „A nemzeti identitás természetesen nem nemzeti szuverenitás (...). Az államok szuverenitásának kimondása az Unió jogrendszerén belül szinte összeegyeztethetetlen az Uniónak magával a létével, amely a hatáskörök állandó korlátozásán és átruházásán alapul. Mégis a tagállamok nemzeti identitásának kimondása és még inkább az alapvető berendezkedésre utalás nem tisztán öncélú. Az Uniónak

tiszteletben kell tartania a nemzeti alkotmányokat, ez pedig nem lehet hatás nélkül az Unió jogának elsőbbségére. A nemzeti legfelső bíróságok számára úgy tűnhet, bátorítást kaptak arra nézve, hogy visszautasítsák az uniós jog elsőbbségének biztosítását, amennyiben az ellentétes a nemzeti alkotmányokkal.” Vagyis, a magyar kormány „nemzetek Európája” víziójának kedvezve megjelenik olyan értelmezési lehetőség is a szakértői véleményben, hogy még az EU alapszerződése is nem jelentéktelen mozgásteret jelentenek a nemzeti szuverenitást hangsúlyozó tagállami kormányok, így Orbánék számára is.

– A Tavares - jelentéssel ellentétben, a szakvélemény nem találja problémásnak a házasságra, és családra vonatkozó Alaptörvény-rendeletet. „Nincs olyan európai norma, amely megtiltaná, hogy a házasságot mint kizárólag férfi és nő életközösségét határozzák meg, és amely így következképpen előírná, hogy a házasságot lehetővé kell tenni azonos nemű személyek számára is”³, fogalmaz a szakvélemény, és véleménye alátámasztásául hivatkozik az Emberi Jogok Európai Bírósága (ECTHR) Schalk és Kopf kontra Ausztria ügyben 2010-ben hozott ítéletére, amely szerint nincs olyan európai norma, amely a melegházasságok elismerésére kötelezné a tagállamokat .

– Miközben a Tavares - jelentés érvek nélkül kifogásolja, hogy az Alaptörvény negyedik módosítása elzárja az alkotmány tartalmi felülvizsgálatát, a szakvélemény hangsúlyozza, hogy a legtöbb állam szintén nem teszi ezt lehetővé. Mind az amerikai Legfelsőbb Bíróság, mind a francia Alkotmánytanács kizárta az alkotmány bírói felülvizsgálatát.

– A kommunista múlttra vonatkozó Alaptörvény-rendeletekkel kapcsolatban egyfelől igyekszik megértő lenni a szakvélemény, rámutatva, hogy a lengyel alkotmányban is van utalás az állampárti múlttra. Kritizálja viszont az Alaptörvény kommunista vezetők el nem évülő felelősségének megfogalmazását annak bizonytalan volta miatt, nem tudni ugyanis, hogy pontosan mely kommunista vezetőket kell érteni ez alatt; nem tudni, minden vezetőről (ideértve a helyi pártbizottsági vezetőket), vagy csak a legfelsőbb vezetőkről van -e szó. A szakvélemény tehát érzékelteti, még ha nem is mondja ki azt a következtetést, hogy politikai deklarációt jogszabályba beletenni, főleg, ha abból joghátrány származhat, nem szerencsés.

– Kételyét fejezi ki a szakvélemény az Alaptörvény U cikkének (6) bekezdése azon rendelkezésével (vagyis az 1992-es, az Alkotmánybíróság által életbe nem léptetett Zétényi-

³ Szakvélemény A Magyar Alkotmány Negyedik Módosításáról, 12. oldal

Takács törvény lényegének megisméltésével) kapcsolatban , amely lehetővé teszi a már elévült, a pártállam nevében, vagy érdekében elkövetett bűncselekmények üldözését, amelyeket az elkövetéskor hatályos büntetőtörvény figyelmen kívül hagyásával politikai okból nem üldöztek. Az 1992-es Ab-határozat, és a szakvélemény egyaránt a *nullum crime sine lege* elvére hivatkozik, amely a bűncselekmények és büntetések törvényhez kötöttségét írja elő, és amelyet nemzetközi egyezmények, valamint az Alaptörvény is tartalmaz. Érdekes elemként a dokumentum felhívja a figyelmet arra a kivételre, hogy büntethető a bűncselekmény akkor is, ha azon tettek elkövetésekor a nemzetek közössége által elismert általános elvek szerint bűncselekmény volt. A szakvélemény szerint a (6) bekezdés a a büntetőtörvény visszaható hatályának tilalmába ütközik, a kérdéses cselekményeknek pedig olyan súlyúaknak kell lenniük, hogy az elévülési kifogás alkalmazása teljesen elfogadhatatlan legyen. A szakvélemény elfogadhatatlannak ítéli, hogy az Alaptörvény szerint a korábbi kommunista vezetők kötelesek a diktatúra működésével összefüggő szerepükre és cselekményeikre vonatkozó tényállításokat – a szándékosan tett, lényegét tekintve valótlan állítások kivételével – tűrni. „ Itt egy olyan vélelemről van szó, amely a megfogalmazása alapján megdönthetetlennek látszik, azaz nem lehetséges az ellenkező bizonyítása. Egy ilyen megoldás nehezen fogadható el, bármi is legyen annak tárgya”, fogalmaz a dokumentum⁴.

– A politikai reklám Alaptörvényben foglalt szabályozással kapcsolatban a szakvélemény - a magyar kormány érvelésével összhangban - rámutat, hogy külföldi példa is felhozható a választási hirdetések korlátozására. Idézi a francia választási törvénykönyvet, amely inspirációja volt a negyedik Alaptörvény - módosítás politikai reklámokra vonatkozó részének. politikai propaganda médiában sugárzott kereskedelmi reklám Franciaországban tilos a választásokat megelőző hat hónapban, az ingyenes hirdetés ugyanakkor a kereskedelmi médiákban is szabad. Kritikát a magyar szabályozással szemben nem fogalmaz meg a szakvélemény.

– Amint azt már megemlítettük a Velencei Bizottság véleménye tárgyalásánál, a szakvélemény sem ért egyet a magyar nemzet, és más nemzeti, vallási közösségek méltóságának megsértésére vonatkozó Alaptörvény-rendekezéssel. „Egyébként is nehezen érthető, hogy a 'magyar nemzet méltóságát sértő' kifejezések használata mivel indokolható egy elsősorban a különböző kisebbségek védelméről szóló rendelkezésbe. Mindenképpen

⁴ Szakvélemény A Magyar Alkotmány Negyedik Módosításáról, 27. oldal

szükséges, hogy a törvény nagyon szigorúan pontosítsa, hogy miben állhat a magyar nemzet méltóságának sérelme tökéletesen figyelembe véve a véleménynyilvánítás szabadságának szükségességét e tárgyban”, vélik a jogtudósok⁵.

– A hajléktalanok életvitelszerűen megvalósuló közterületi tartózkodása megtiltását lehetővé tévő Alaptörvény-rendeletéről a szakvélemény úgy fogalmaz, hogy „első ránézésre inkább közigazgatási szintű normát és bírói megoldásokat kíván”, amely „meglepőnek tűnhet”. Levezeti, hogy e nemzetközi bírósági fórumok ítéletei ez ügyben ellentmondóak, ugyanakkor az Alaptörvény csak felhatalmazza a parlamentet, vagy az önkormányzatokat ilyen jellegű szabályok meghozatalára, de nem célja, hogy törvény vagy rendelet minden esetre megállapítsa a jogellenesség fennállását. Másfelől viszont az Alaptörvény XXII. cikk (2) bekezdése szerint az állam és a helyi önkormányzatok törekszenek valamennyi hajlék nélkül élő személy számára szállást biztosítani. A szakvélemény mindebből kifolyólag nem tartja az európai normákkal ellentétesnek az Alaptörvény vonatkozó szövegét.

– Az Országos Bírói Hivatal elnökének ügyáthelyezése kapcsán pedig szükségesnek tartja, hogy a vonatkozó sarkalatos törvény pontosítsa a feltételeket és kritériumokat, amelyek alapján az Országos Bírói Hivatal elnöke dönthet majd bizonyos ügyek egyik bíróságtól egy másikhoz való áthelyezéséről. A majdani törvényi szabályozás fényében lehet majd dönteni az ügyáthelyezés európai normákkal való összhangja ügyében.

Nem mellesleg, a kormány hajlik arra, hogy lemondjon a bírósági ügyáthelyezésről, ezt majd vélhetően a következő Alaptörvény-módosítás fogja átvezetni.

Végezetül, a szakvélemény kinyilvánítja, a legtöbb Alaptörvény módosítás megfelel az európai normáknak és standardoknak, viszont e vonatkozásban támadhatóak a kommunista múlt idején elkövetett bűncselekmények elévülésére, és a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozására vonatkozó alaptörvényi szabályok. Megjegyzi ugyanakkor, hogy az Alaptörvény végrehajtását biztosító törvényeknek „az Alaptörvény, valamint az európai normák és standardok által meghatározott alapvető jogok és szabadságok tiszteletben tartásához szükséges biztosítékokat tartalmazniuk kell”⁶.

⁵ Szakvélemény A Magyar Alkotmány Negyedik Módosításáról, 40. oldal

⁶ Szakvélemény A Magyar Alkotmány Negyedik Módosításáról, 62. oldal

Összegzésül elmondható, hogy bár a szakvélemény igyekszik jóindulatúan hozzáállni az Alaptörvény-módosításhoz, de nem titkolja, hogy egyes rendelkezésekkel (pl. az elévülés szabályozása, az AB-határozatok visszamenőleges hatályon kívül helyezése) alapvető jogi problémák vannak. Izgalmas kérdés, hogy a várhatóan 2013 őszi parlamenti ülészen sorra kerülő ötödik Alaptörvény - módosítás figyelembe veszi-e a szakértői bizottság kritikáit – ha igen, akkor a szakvélemény jelentősége nagyobb lehet, mint amilyenek most tűnik.

2. A magyar kormány memoranduma

2.1. A memorandum jelentősége és stílusa

Az Orbán - kormány az Európai Parlament Magyarországról szóló vitájára időzítette a 10 oldalas angol nyelvű memorandumának megjelentetését, amelynek kinyilvánított szándéka volt pontról - pontra cáfolni a Tavares - jelentést.⁷ A dokumentum, illetőleg annak általunk letöltött fájl adatai szerint a szerző [dr. Baranyai Gábor](#), a Külügyminisztérium EU ágazati politikáért felelős helyettes államtitkára, de az irat szerzőjeként a dokumentum végén nem ő, hanem a magyar kormány van feltüntetve. Vagyis Baranyai, illetve annak államtitkársága készítette elő az anyagot, de vélelmezhetőleg a kormány, illetve Orbán Viktor jóváhagyása kellett hozzá.

A kormány memoranduma, bár érint alkotmányjogi kérdéseket, erőteljesen politikai dokumentum, és jelentősége nagyobb is az előbb bemutatott szakvéleménynél. Ezt jól mutatja, hogy maga a magyar kormányfő több ízben is hivatkozott a memorandumra, így pl. az Európai Parlament már említett 2013. július 2-i ülésén, az azt követő sajtótájékoztatón, vagy a magyar parlament július 4-i ülésén. Jelentőségét azzal is igyekezett alátámasztani, hogy megígérte annak eljuttatását az európai parlamenti képviselőknél kívül valamennyi

⁷ Remarks of the Government of Hungary on the Report of the European Parliament on the Situation of Fundamental Rights in Hungary, 2013. július 2.

http://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CDkQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.kormany.hu%2Fdownload%2F1%2F03%2F0000%2FHungarian%2520Memorandum%2520on%2520the%2520Tavares%2520report.pdf&ei=AT3sUa_RMYj44QSD_4HwBg&usg=AFQjCNH_IsSYmwh1Y2M7wJzbr_P3lcoT8g&sig2=yn9n_-ZJZIkqSUcAeUIkXQ

európai uniós kormányfőnek. A memorandum azt a kormányzati kommunikációs célt volt hivatva szolgálni, hogy rámutasson a Tavares - jelentés megalapozatlan voltára, és hogy azt európai dimenzióba helyezze, nevezetesen, a Tavares - jelentés hatáskörtúllépésre biztatja az Európai Parlamentet, *veszélybe sodorva nem pusztán Magyarország, hanem valamennyi uniós tagállam szuverenitását*. Nem kétséges, azzal, hogy a magyar kormány széles európai dimenzióba kívánta helyezni a vitát, szimpátiát is akart kelteni maga felé azáltal, hogy rámutasson arra, hogy a Magyarországgal szembeni lépések később más tagállamot is hátrányos helyzetbe sodorhatnak.

Ugyanakkor mégsem teljesen egyértelmű a memorandum jelentősége, annak kommunikációs elhanyagolása miatt: feltűnő, hogy a kormányzat nem kívánta a dokumentumot a magyar lakosság angol nyelven nem tudó része – márpedig ez a nagy többség – számára oly módon hozzáférhetővé tenni, hogy magyar nyelven is közzétegye azt a kormány.hu honlapján. Ehelyett az MTI állami hírgyűjtemény kb. egy oldalas összefoglalóját vették egyes újságok ([pl. a Népszava](#)), és az [Index számolt be a memorandumról](#). A [kormany.hu](#) magyar nyelvű változatában nem is lehet megtalálni a memorandumot még eredeti formájában sem, csak az angol nyelvű változatában.

www.kormany.hu/en/search#category=all&search=memorandum

Viktor Orbán: European left is behind approval of Tavares report
Prime Minister's Office, July 5, 2013
Prime Minister Viktor Orbán regards the approval of the report about the state of fundamental rights in Hungary submitted by rapporteur Rui Tavares as an operation of the European left, based partly on the idea that the Hungarian Fundamental Law is not a liberal constitution. He also noted on public Kossuth radio's 180 minutes that the wage increase for teachers is a certainty.

Prime Minister Orbán's opening speech in the European Parliament
Prime Minister's Office, July 4, 2013
2 July 2013

Prime Minister Orbán's closing speech in the European Parliament
Prime Minister's Office, July 4, 2013
2 July 2013

Remarks of the Government of Hungary on the Tavares report
Ministry of Foreign Affairs, July 3, 2013
The Government of Hungary has recently issued a Memorandum in response to the report drafted on the state of fundamental rights in Hungary by rapporteur Rui Tavares.

SOURCE

- ✓ Government
- ✓ Prime Minister's Office
- ✓ Hungary in Afghanistan
- ✓ Ministry for National Economy
- ✓ Ministry of Defence
- ✓ Ministry of Foreign Affairs
- ✓ Ministry of Human Resources
- ✓ Ministry of Interior
- ✓ Ministry of National Development
- ✓ Ministry of Public Administration and Justice

A memorandum nem tér el a magyar kormány irányvonalától. Nincs ez esetben „kettős beszéd”, amellyel gyakran szokták vádolni a magyar kormányt, miszerint mást mond külföldön, és mást mond idehaza. Ugyanakkor, ha szó szerint nem is idéztek magából az anyagból, annak egyes megállapításait, és stílusát olykor átvették.

Bár ezt a memorandumot – mivel az európai uniós kormányfőknek is szól – diplomáciai iratnak is lehet tekinteni (sőt, a memorandum általában is a diplomáciai érintkezés egyik formája), ahhoz képest meglehetősen éles a stílusa. Ebben a magyar kormány csöppet sem finomkodik, igen határozottan támadja a Tavares - jelentést. Több példára hívjuk fel a figyelmet: a magyar nyelvben az „elmulasztja megtenni”, „elmulasztja megemlíteni”, vagy ehhez hasonló fordulatokat a memorandum angol nyelvű szövege a „ *fail to + Infinitiv* ” szerkezettel írja le, amikor támadja a kormány kritikussait. Csakhogy a *fail to* szerkezet erősebb kifejezés a magyar „elmulaszt megtenni valamit” kifejezésnél, mert az angol „ *fail*” ige a főnévi igenév hozzárendelésével a „nem sikerül”, „elmulaszt”, „megszűnik működni”, önmagában pedig a „kudarcot vall”, „felsül”, „megbukik”, sőt főnévként a „bukás”, „egyes osztályzat” jelentéseket is hordozza⁸. A „*fail*” önállóan, és főnévi igenévvél nyolc alkalommal jelenik meg a tíz oldalas memorandumban, ami eléggé sűrűnek mondható, főleg, hogy a „ *fail to*” szerkezet helyett akár a valamivel enyhébb *omit to + Infinitiv*, vagy a *miss, neglect* igéket is használhatta volna a memorandum a mulasztás körülírására.

A nyelvezet támadó jellegét más szavak is alátámasztják: az „*unfounded*” (megalapozatlan) szó hétszer, az „ *ignore*” (figyelmen kívül hagy) négy alkalommal, a „*false*” (hamis) kétszer, a „*misleading* (félrevezető)” szintén kétszer fordul elő – sőt, egy ízben a „*seriously misleading*” (súlyosan félrevezető) is megtalálható. A „*serious*” (súlyos) melléknév is hozzájárul a szöveg keménységéhez, hatszor fordul elő, pl. a „*serious charge against Hungary*”(Magyarország elleni súlyos vád) szóösszetételben.

Az Orbán-kormány memorandumja tehát nem marad meg álláspontja ismertetésénél, hanem agresszív hangot használ a Tavares – jelentés ellen, kétségbe vonva készítői felkészültségét, tájékozottságát, és jóhiszeműségét. A memorandum stílusával azért is kellett külön foglalkoznunk, mert a magyar nyelvű összefoglalók nem tükrözték kellőképpen a

⁸ Magay- Országgh Angol-magyar szótár, Akadémiai Kiadó 2012, 332. oldal

Oxford angol-magyar értelmező kéziszótár, Kultura International 1989, 305.-306. oldal

kormány viszontválaszának tónusát. A hangnem természetesen a tartalmi kérdésekkel is összekapcsolódik, amelyeket a következőkben ismertetünk, és értékelünk.

2.2. Ellentámadás memorandum formájában

A memorandum éles felütéssel nyit : a Tavares- jelentés alapjaiban kérdőjelezi meg az Európai Unió alapértékeit, az Unió intézményei, és a tagállamok közötti egyensúlyt, és az EU szervei közötti kapcsolatot. Ezután felhívja a figyelmet, hogy bár most a magyar tagállam a célpont, de mások is sorra kerülhetnek a jövőben: „ Amennyiben a jelentést elfogadják, az a jövőben igazolásul szolgálhat az Európai Parlament számára ahhoz, hogy önkényesen, minden jogalap nélkül ' gyámság ' alá helyezzen bármelyik tagállamot”⁹. A magyar kormány ezzel az Európai Parlamenttel szemben igyekszik bizalmatlanságot kelteni a többi tagállam vezetőiben – hogy ez a szándék, mutatja, hogy a memorandum végén visszatér az Európai Parlament súlyos bírálatára.

– Az EU alapvetői értékeinek tisztelete vonatkozásában a memorandum tovább támadja a Tavares - dokumentumot: „Ugyanakkor a jelentés képtelen akár egyetlen egy beazonosítható példát is említeni annak bizonyítására, hogy Magyarország tényleg az európai értékek, vagy az Európai Unió jogával szemben cselekedett volna. Ehelyett hamis látszatot kelt és olyan következtetéseket von le, amelyek köszönő viszonyban sincsenek a tényekkel.”¹⁰

A kormány felhívja a figyelmet arra, hogy Magyarország valójában mindig is az európai értékek szellemében járt el, amit bizonyít, hogy a Velencei Bizottságtól ő maga kért véleményt a negyedik alkotmánymódosításról, és más sarkalatos törvények vonatkozásában, és a VB véleményei több esetben is a jogszabályok megváltozásához vezettek. Azt azonban a memorandum már nem teszi hozzá, hogy a Velencei Bizottság nem minden esetben volt elégedett a változtatásokkal, pl. az Országos Bírói Hivatal elnöke hatáskörét illetően. Arra ellenben joggal emlékeztet a magyar kormány, hogy az Európai Bizottsággal folytatott konzultációi eredményeként belement a bírói ügyáthelyezés eltörlésébe, amelyet majd az ötödik Alaptörvény - módosításnak kell szentesítenie. Ha pedig

⁹ Remarks of the Government of Hungary on the Report of the European Parliament on the Situation of Fundamental Rights in Hungary, 2013. július 2., 1. oldal

¹⁰ Uo. 1. oldal

a magyar kormány mégsem tudott az EU Bizottságával megállapodni, akkor az EU Bírósága elé került az ügy, amelynek ítéleteit „teljes egészében” végrehajtotta. A memorandum arra is emlékeztet, hogy Magyarország európai értékeknek való megfelelését bizonyítja az Európa tanács Parlamenti Közgyűlésének június 25-i határozata, amely elutasította az ország monitoring eljárás alá helyezését.

– A rasszizmussal, antiszemitizmussal, hajléktalanokkal kapcsolatos fejezet még az előbbieknél is keményebb stílust használ: „Ugyanolyan Magyarország elleni súlyos vád, hogy az rendkívüli mértékben, és szisztematikusan megsérti az alapvető jogokat. A tényeket teljes mértékben figyelmen kívül hagyva, a jelentés Magyarországot a rasszizmus, és antiszemitizmus országának festi le, ahol üldözik a romákat, és kriminalizálják a hajléktalanokat. Mindezt nem pusztán megalapozatlan állítások sorozatával, hanem egy olyan beállítással hozza létre, miszerint amíg Magyarország egykoron egy befogadó, és toleráns ország volt, addig mára a közéletet rasszista bűncselekmények, és antiszemita közbeszéd jellemzi, a kormány aktív támogatásával.

Ez az ország tisztessége elleni legveszélyesebb támadás, ilyen állítások részletes visszautasítást érdemelnek”.¹¹

A memorandum ezen a helyen tehát azzal a súlyos váddal illeti a Tavares - jelentés szerzőit, hogy azok Magyarország becsületét vonják kétségbe, amikor a rasszizmus, és az antiszemitizmus országának állították be. Ezért ismételten érdemes felidézni, miként fogalmazott a Tavares - jelentés. A LIBE dokumentuma így szól: „mivel a rendvédelmi hatóságok nem léptek fel a rasszista indítékú bűncselekményekkel szemben, ami a rendőrséggel szembeni bizalmatlanság kialakulásához vezetett” (Tavares – jelentés 18. oldal, CE. pont), ; „mivel bár a roma és a zsidó közösségek tagjaival szembeni intolerancia nemcsak Magyarországhoz köthető probléma, és más tagállamoknak is szembe kell nézniük ugyanezekkel a nehézségekkel, az utóbbi időkben egyes események arra utalnak, hogy Magyarországon a roma- és zsidóellenes gyűlöletbeszéd újra erősödőben van” (Tavares-jelentés 19. oldal, CG. pont).

A Tavares - jelentés azt fogalmazta meg, hogy erősödőben van a roma-és zsidóellenes gyűlöletbeszéd, amit a memorandum úgy értékel, hogy ezzel egyúttal a jelentés a rasszizmus, és antiszemitizmus országaként állította be Magyarországot. Ennek ellentmond,

¹¹ Uo. 2. oldal

hogy a Tavares - jelentés éppen a 18. oldal CF pontjában beszél arról, hogy az Országgyűlés polgári-és büntetőszabályokat fogadott el a rasszista gyűlöletkeltés leküzdése érdekében. Tavaresék tehát itt nem vádolhatóak teljes egyoldalúsággal, ellenben a memorandum nem említi, hogy az általa oly élesen kritizált jelentés szól a magyar parlament rasszizmus-ellenes föllépéséről is.

A memorandum mindenesetre nagyon elítélendő magatartást ír a Tavares - jelentés számlájára, amely ellen hadakozik. A következő mondatok a magyar kormány rasszizmus elleni föllépésének elemeit sorolják, megjegyezve, hogy „a jelentés elmulasztja elismerni az alábbi tényeket”. Ilyen tény volna, hogy maga a kormány vezetett be büntetőjogi szankciókat a paramilitáris alakulatok félelemkeltő felvonulása ellen – amihez hozzá kell tenni, hogy a Magyar Gárda bírósági felosztatására még a korábbi kormány idején került sor. A kormány arra is hivatkozik, hogy éppen ennek a kormánynak az ideje alatt foglalták az új Büntető Törvénykönyvbe a holokauszttagadás büntethetőségét – ez megfelel a tényeknek, de a kép úgy teljes, ha azt is hozzátesszük (és ez a memorandumban nem szerepel), hogy a régebbi 1978. évi IV. törvény 269/C. §-a 2010. áprilistól már büntette a holokauszt nyilvános tagadását, és ezt még az előző Bajnai-kormány idején szavazta meg az Országgyűlés a 2010.évi XXXVI. törvénnyel a 2010. február 22-i ülésnapon.

A memorandum paragrafus szám megjelölése nélkül hivatkozik az Alaptörvény egyik rendelkezésére, amely szerinte „az állam, és az önkormányzatok alkotmányos kötelezettségé tette, hogy megfelelő szállást biztosítsanak a hajléktalanok számára”. Csakhogy ez a hivatkozás nem eléggé precíz, mert az Alaptörvény XXII. cikk (2) bekezdése csak azt tartalmazza, hogy „az emberhez méltó lakhatás feltételeinek a megteremtését az állam és a helyi önkormányzatok azzal is segítik, hogy törekszenek valamennyi hajlék nélkül élő személy számára szállást biztosítani”. Az Alaptörvény szövege itt nem kógens, nem tartalmaz „szükséges”, „kell”, „köteles” fordulatokat, pusztán annyit mond, hogy az állam és a helyi önkormányzatok *törekszenek* a hajléktalanok számára szállást biztosítani. Ez nem azt jelenti, hogy az Alaptörvény semmiféle kötelezettséget nem hárít az államra és a helyi önkormányzatokra, ám ez a kötelezettség jóval gyengébb annál, mintha a szöveg valódi előírást tartalmazna a címzettek felé, pl. így: „Az emberhez méltó lakhatás feltételeinek a megteremtése érdekében az állam és a helyi önkormányzatok *kötelesek* valamennyi hajlék nélkül élő személy számára szállást biztosítani”.

A memorandum a következőképpen zárja a témát: „Tény, hogy a kormány miniszterelnöke már évek óta célpontja antiszemita, és rasszista csoportoknak. Így még inkább sajnálatos, hogy a jelentés elmulasztja figyelembe venni, hogy Magyarország vezetői a múltban is, zéró toleranciát mutatva, visszautasítottak mindenféle rasszista alapú megnyilvánulást és incidenst. Néhány sajnálatos, ugyanakkor elszigetelt incidens elfogult és szelektív felhasználásával, amelyekhez a kormánynak semmi köze nincs, a jelentés Magyarországra nézve rendkívül káros képet teremt.”¹²

A memorandum azon megállapítása, hogy a kormányfő az antiszemita és rasszista csoportok célpontja, kivételesen a nyilvánosság fórumain is megjelent. Orbán Viktor [az Európai Parlament vitáján](#) ezt így fogalmazta meg: „Ami a zsidó felekezettel kapcsolatos megjegyzést illeti, mélyen tisztelt frakcióvezető úr, szeretném fölhívni az Ön figyelmét egy fontos körülményre. Magyarországon az antiszemita csoportosulások és a radikális antiszemita csoportosulások támadásának középpontjában én állok. Én állok, mint a zsidó közösség védelmezője, ezért első helyen minden honlapon, minden blogon, minden antiszemita fórumon engem támadnak, és csak utána a zsidó honfitársainkat.” Vitatható, hogy valóban a miniszterelnök van-e a támadások középpontjába, és csak utána a „zsidó honfitársak”, az viszont megfelel a valóságnak, hogy a kuruc.info számos alkalommal támadta Orbánt, és a Fideszt annak zsidóbarát politikája miatt.

- Az alkotmányjogi változtatások kapcsán a memorandum úgy interpretálja a Tavares - jelentést, hogy az szerinte a kétharmados többségével kvázi „alkotmányos diktatúrát” gyakorol, egyfajta „alkotmányos puccsot” valósított meg, és nem egyeztetet kellőképpen az ellenzékkel. Bár az „alkotmányos diktatúra”, „alkotmányos puccs” kifejezések a hazai ellenzéki politikai erőktől valóban elhangzottak olykor, ezeket a Tavares - jelentés nem használja, de az igaz (és erre is hivatkozik a memorandum), hogy szerinte „rendszerszintű változásokra” került sor Magyarországon.

A memorandum a Tavares - jelentés részben maga által kreált interpretációja állításával, részben meg annak valós tartalmával vitatkozva átveszi a Fidesz azon sokat hangoztatott – és a tényeknek megfelelő – érvét, hogy az 1949-es alkotmányt a rendszerváltozáskor jelentősen megváltoztatták, de azt ideiglenesnek szánták, és az 1994-98-as szocialista-szabaddemokrata koalíció megpróbálta megváltoztatni. Ebből a memorandum azt a

¹² Uo. 3. oldal

következtetést vonja le, hogy az Alaptörvény 2011-ben történt elfogadása az 1990-es politikai változások betetőzése volt (érdekes, hogy nem 1989/90-es változások betetőzéséről ír a kormány válasza, holott – és ezt maga a dokumentum sem vitatja – már 1989-ben is jelentős alkotmányos változtatásokra került). A memorandum azzal utasítja vissza a Tavares - jelentésnek a megfelelő társadalmi egyeztetésre vonatkozó bírálatot – illetve, ahogy fogalmaz, „a jelentés figyelmen kívül hagyja azt a tényt” -, hogy az Alaptörvény előkészületei egy éven át folytak, még nemzeti konzultáció is volt, az Alaptörvény parlamenti tárgyalásakor pedig semmilyen más törvényjavaslat nem volt az Országgyűlés napirendjén. „Az előzmények után azt állítani, ahogy azt a jelentés teszi, miszerint a magyar alkotmányt 35 nap alatt elfogadták, igen súlyos félrevezetés” – szögezi le a memorandum¹³.

Ismételten a „súlyos félrevezetés” kifejezést használ azon kritikára, mely szerint az Alkotmánybíróság által korábban megsemmisített rendelkezéseket tették az Alaptörvénybe a negyedik alkotmánymódosítás során. A magyar kormány azt olvassa ki ehelyett éppen a Velencei Bizottság véleményéből, hogy a VB szerint sem írta felül a negyedik Alaptörvény – módosítás az Alkotmánybíróság döntéseit. A memorandum azonban nem használ szó szerinti idézetet a Velencei Bizottság véleményéből, amelynek egyik pontja ellentmondani látszik a memorandum interpretálásának. A Velencei Bizottság ugyanis éppen azt teszi szóvá, hogy alkotmányos változtatásokkal reagáltak az Alkotmánybíróság döntéseire, a negyedik Alaptörvény-módosítás során a korábban Alkotmánybíróság által alkotmányellenesnek nyilvánított és megsemmisített rendelkezéseket alkotmányos szintre vitték, vagyis az Alaptörvény részévé tették¹⁴. Nem sokkal később, a VB a 87. pontban az Alkotmánybíróság aláadását veti a kormányoldal szemére, mondván, a normál többségű törvények alkotmányba emelésével elzárják az alkotmánybírósági felülvizsgálatot¹⁵. Szó

¹³ Uo. 4.

¹⁴ A Velencei Bizottság véleménye 81. pontja: „In this respect, a consistent pattern of reacting with constitutional amendments to the rulings of the Constitutional Court may be observed in Hungary in recent times, and the Fourth Amendment follows this pattern. Provisions which were found unconstitutional and were annulled by the Constitutional Court have been reintroduced on the constitutional level: this pattern of ‘constitutionalisation’ of provisions of ordinary law *excludes the possibility of review by the Constitutional Court* (a szerző kiemelése)”. Vagyis, a Velencei Bizottság épp hogy nem az Alkotmánybírósággal együttműködő kormánypárti magatartást érzékelt a véleményében.

¹⁵ Velencei Bizottság 87. pontjából részlet: „The Venice Commission is concerned that the approach of shielding ordinary law from constitutional review is a systematic one. This results in a *serious and*

szerint tehát nem írja a VB, hogy ezzel felülírták az Alkotmánybíróság döntéseit, de az eredeti szövegből, és annak környezetéből egyértelmű, hogy a Velencei Bizottság ezzel nem a kormányoldal akkori eljárását kívánta igazolni, ahogy azt a memorandum láttatni igyekezett.

Az alkotmányjogi kérdések végén a memorandum leszögezi, hogy az alapvető alkotmányjogi átalakításoknak vége van, és szerinte az Alaptörvény megfelelő keretül szolgál egy modern, és versenyképes Magyarország számára.

– „Teljességgel abszurd” a memorandum szerint a Tavares - jelentés azon követelése, hogy állítsák vissza az Alkotmánybíróság korábbi, az alkotmánymódosítások tartalmi felülvizsgálatára vonatkozó hatáskörét, hiszen erre korábban sem volt lehetősége a taláros testületnek. Mint a tanulmányból levezetésre került, ez annyiban meg is felel a tényeknek, hogy az Alkotmánybíróság 2012 végéig is ezt a gyakorlatot képviselte, illetve hogy a korábbi Alkotmány nem rendelkezett kifejezetten erről a kérdéstről, amelyre a negyedik Alaptörvény – módosítás adott választ a tartalmi felülvizsgálat elzárásával. A memorandum mindenesetre kategorikusan elutasítja azt a lehetőséget, hogy az Alkotmánybíróság az Alaptörvény tartalmi felülvizsgálatára is jogot kapjon, mert ez az Alkotmánybíróságot olyan politikai szervvé tenné, amely kikerülne a nép által választott képviselőket kontrollja alól. Ugyanakkor éppen a Velencei Bizottság mutatott rá arra, hogy van példa az alkotmány szövegének tartalmi felülvizsgálatára, igaz, ez közel sem általános jelenség.

– Az igazságszolgáltatás függetlenségére vonatkozó kifogások a memorandum szerint „megalapozatlanok”. Emlékeztet arra, hogy a Legfelsőbb Bíróság elnöke megbízatása azért szűnt meg idő előtt, mert a tisztségét kettéválasztották egy igazgatásira (Országos Bírósági Hivatal), és egy bírósági fellebbviteli-jogegységi fórumra (Kúria). A kormány azonban nyitva hagyja azt a dilemmát, elegáns volt-e Baka Andrászt így félreállítani. Arra ugyanakkor megalapozottan utal, hogy megállapodott az Európai Bizottsággal a bírósági ügyáthelyezés Alaptörvényből való kivételéről.

– A választási törvénnyel kapcsolatban joggal mutat arra rá a memorandum, hogy az új rendszerre a képviselői létszámcsökkentés miatt volt szükség. Hozzáteszi, 1997-ben is

worrisome undermining of the role of the Constitutional Court as the protector of the Constitution (kiemelés a szerzőtől)”.

kétharmados többséggel fogadta el az akkori koalíció a választási eljárási jogszabályt, az ellenzék több észrevételét (pl. a jelöltállításra vonatkozót) befogadták a mostani vitában, a Velencei Bizottság a mostani szabályokat pedig 2012-ben jó alapnak tekintette egy tisztességes és demokratikus parlamenti választások megtartásához, így a Tavares - jelentés megint csak megalapozatlan, pontosabban – ahogy a memorandum fogalmaz – „teljességgel megalapozatlannak kell tekinteni”.

A Horn - kormány időszakára való hivatkozásnál úgy teljes a kép, hogy a választásról szóló 1997. C. törvényt nemcsak kormánypárti, hanem [ellenzéki szavazatok](#) is támogatták, így azt Orbán Viktor is megszavazta.

– A Tavares - jelentésben is megfogalmazott, a politikai reklámok új szabályaira vonatkozó kritikák a magyar kormány szerint „teljes félreértésen” alapulnak. A nyomtatott, és internetes média hirdetéseit, az óriásplakátokat semmi nem korlátozza, csakis más tagállamban is megfigyelhető korlátozások vannak. A memorandum közli, a kormány egyetért abban az Európai Bizottsággal, hogy az ingyenes hirdetési lehetőségeket a kereskedelmi médiákra is ki kell terjeszteni.

– A memorandum egyházakra vonatkozó része a legtárgyilagosabb, itt mindössze a legújabb egyházügyi törvényi rendelkezések rövid összefoglalójára kerül sor (a kiemelt státuszú egyház elismerésének feltételei, minden vallási közösség nevezheti magát egyháznak, stb.). Nem reagál azokra a kritikákra, melyek szerint a parlament önkényesen, politikai alapon dönthet a vallási közösségek sorsáról. Ez a visszafogott stílus azért meglepő, mert – ahogy láthattuk – közel sem ez jellemzi a memorandumat.

– A Tavares - jelentés kapcsán a kormány visszautal az elején elmondottakra, a magyar ügy európai uniós dimenziójára. „ A jelentés politikai elfogultsága, és megalapozatlan állításai elsősorban Magyarországot érintik. Másfelől viszont, a jelentés olyan számos intézményi javaslatot tesz, amelyek valamennyi tagállamra vonatkoznak, az Európai Unió jelenlegi szerkezetének olyan átfogó átalakítását jelentik, amely az EU szerződéseinek szűkített értelmezésén alapszanak¹⁶”.

¹⁶ Remarks of the Government of Hungary on the Report of the European Parliament on the Situation of Fundamental Rights in Hungary, 2013. július 2., 8. oldal

A magyar kormánynak, és a memorandumnak ez a legerősebb érve az európai uniós partnerei felé. Abban a magyar fél okosan jár el, hogy azt hangsúlyozza, hogy valójában nem pusztán magyar ügyről, hanem az egész Európai Uniót is befolyásoló kérdéstről van szó, amely során a brüsszeli központ – ezúttal az Európai Parlament felhasználásával, Magyarországot ürügyként felhasználva – a tagállamok szuverenitását kívánja tovább korlátozni. Az Orbán - kormány nem feltétlenül talál e tekintetben süket fülekre, hiszen a brit politikában befolyásos erők tartják az EU szervei befolyását *már most is* túlzónak, a holland, és a német kormány is mintha óvatosabbá kezdene válni az EU föderalizálását illetően. Ráadásul, a Tavares - jelentésnek, illetve az Európai Parlamentnek az új mechanizmusra vonatkozó javaslatai – ahogy azt az I. fejezetben kimutattuk – nem állnak szilárd jogi lábakon. A memorandum nem is mulasztja el erre felhívni a figyelmet (egyébként ezúttal viszonylag higgadtan) , amikor megalapozottan mutat arra rá, hogy a Tavares - jelentésben szereplő, a „2. cikkkel kapcsolatos háromoldalú párbeszéd” intézménye nem található az EU szerződéseiben. Úgyesen érvel azzal, hogy ez az intézmény eddig nem volt ismert, bármely tagállamot ellenőrzés alá vonhat, döntéseit pedig nem lehet megtámadni.

A memorandum végén a magyar kormány úgy véli, hogy a Tavares - jelentés elfogadása „súlyos veszélyt jelentene az európai integráció jövőjére nézve”. A jelentés figyelmen kívül hagyja az Európai Parlament hatáskörét, az EU és a tagállamok közötti kényes egyensúlyt, emellett önkényesen alakít ki új mechanizmusokat.

Visszatérve a magyar dimenzióhoz, a memorandum az élesebb hanghoz is visszajut: „Összefoglalva: a jelentés nyíltan kettős mércét használ, visszaél az Európai Parlament hatáskörével, és ez mélységesen igazságtalan Magyarországgal, és a magyar nemzettel szemben. Ennek következtében, a magyar kormány teljességgel elutasítja a jelentést.”¹⁷

Összegzésül, a következőket állapíthatjuk meg:

- .A memorandum külső célja, támogatókat szerezni más tagállamok vezetői körében, akik szintén nem örülnének az EU, ezen belül az Európai Parlament tagállamok rovására történő hatalmi eltolódásának. A dokumentum európai dimenziója erről szól.

¹⁷ Uo. 9. – 10. oldal

- A memorandum belső célja, fogódzót adni magyar kormánypártiaknak az érveléshez, akár a belpolitikai vitákban is.
- A memorandum összefoglalja a Tavares - jelentéssel szembeni mély ellenérzéseket.
- Egyértelművé teszi, hogy az Orbán-kormány egyelőre határozottan elutasítja az Európai Unió olyan föderalizálását, amely során a tagállami szuverenitás újabb lényeges eleméről kellene lemondani.
- A dokumentum olykor valóban idézi az ellenfél véleményét, máskor meg félreinterpretilja azt, és azzal vitázik. Előfordul a Velencei Bizottság álláspontjának rossz értelmezése is.
- A memorandum stílusa kérlelhetetlen, és támadó jellegű. Mégis, a legerősebb mondanivalót akkor produkálja, amikor higgadtan, jó levezetéssel mutat rá a Tavares - jelentés legnagyobb buktatójára, az új mechanizmus, illetve a Koppenhágai Bizottsággal kapcsolatos jogi problémákra.

Hogy a memorandum tágítja, vagy éppen szűkíti az Orbán- kormány mozgásterét az Európai Unión belül, ez a tagállamok Magyarországgal kapcsolatos későbbi hozzáállásából, az EU-val kapcsolatos döntéseiből is kihámozható lehet majd valamelyest, bár természetesen sok más tényező alakítja majd a folyamatokat a memorandumon kívül. Nem éppen diplomatikus stílusa kelthet ellenérzést.

A memorandum nem keltett nemzetközi sajtóvisszhangot, és Magyarországon sem keltett különösebb érdeklődést, erre más nyilvános csatornák, pl. az Európai Parlament, és az Országgyűlés vitái mutatkoztak alkalmasabbnak.

III. Parlamenti csaták

1. A parlamenti viták jelentősége

A tanulmányunkban szereplő dokumentumok jelentőségbeli hierarchiáját a július elejei parlamenti plenáris ülések is jól mutatják, és ebből a szemszögből nézve is egyértelműen a Tavares - jelentés áll a fókuszban. Az Európai Parlament 2013. július 2-i ülésén vitatta meg, majd másnap el is fogadta azt, amelyre válaszul Magyarország Országgyűlése nyilatkozatot fogadott el.

Ami pedig a parlamenti viták jelentőségét illeti: az Európai Parlament Magyarországgal foglalkozó ülése nem váltott ki különösebb nemzetközi figyelmet, bár az EU politikai ügyeivel foglalkozó honlap, az [EU Observer részletesebb cikkben foglalta össze az ülés történéseit](#), a német [Frankfurter Allgemeine Zeitung is foglalkozott az EP határozatával](#), amelyet úgy interpretált, hogy felvetődött Magyarország szavazati jogának megvonása. Az Európai Parlament vitája is inkább a magyar közvéleménynek szólt: az ottani külföldi baloldali (szociáldemokrata, zöld párti) politikusok a magyar szocialisták kormánykritikus álláspontjait igyekeztek megtámogatni, a jobboldaliak pedig vitatták azok érveit. A belpolitikai célnak Orbán felszólalása, és különböző pártállású magyar képviselőknek az Európai Parlament színe előtti összecsapásai is a magyar közvéleményhez szóltak. Ezt csak erősítette a magyarországi média kiemelkedő érdeklődése: az ATV élőben közvetítette az EP-vitát, arról később a híradóban is beszámolt, és stúdióbeszélgetésekben is visszatértek a témára – de más belpolitikával foglalkozó Tv-csatornák (MTV, Hír TV, stb.) , vagy a politikai napilapok szintén foglalkoztak az üléssel.

A belpolitikai irányultság természetesen még inkább megnyilvánult a magyar parlament későbbi ülésén, amelynek kora délutáni szakaszában a miniszterelnök beszédét övezte a sajtó részéről nagyobb figyelmet, majd másnap az előző esti vitáról is szó esett, még ha nem is olyan nagy intenzitással, mint a kormányfő esetében.

Azzal, hogy az Európai Parlament megszavazta a Tavares - jelentést, egyfajta precedenst kívánt adni más tagállamok vonatkozásában is az emberi jogok megfigyeléséről, és – nem függetlenül a magyar kormány szándékától – az EU intézményei közötti hatásköri rendszer dilemmáját is újabb kérdéssel gazdagította. A magyar parlament ehhez képest nem

gyakorolt (nem is gyakorolhatott) befolyásoló tényezőt az EU-n belüli politikára, de a hazai belpolitikára már igen, hiszen az ülésnapon az EU-hoz való hozzáállás összekapcsolódott más belpolitikai kérdéssel. Ismét bebizonyosodott, hogy bár tűnjön sok polgár számára távolinak az Európai Unió, annak intézményeiben zajló folyamatok kihatnak a magyar belpolitikára is.

Ebben a fejezetben ezeket a plenáris vitákat értékeljük, elsősorban abból a szempontból, hogy azok érveléseiben mennyire érhető tetten a Velencei Bizottság, a Tavares - jelentés, a szakvélemény, és a memorandum hatása, és milyen, a magyar nyilvánosságnak szánt kommunikációs panelek, és belpolitikai konfliktusok rakódnak még rájuk.

2. Az Európai Parlament vitája

Általában nem idéztek a Tavares - jelentésből, sem más dokumentumokból az [Európai Parlament 2013. július 2-i, Magyarországgal foglalkozó ülésén](#) a felszólalók. Ennek – mint említettük – alapvetően kommunikációs oka volt, az európai közvélemény (különösen a magyar közvélemény) befolyásolása.

Orbán Viktor kormányfőnél is hangsúlyosan megmutatkozott ez a törekvés, aki a memorandumra csak annyiban hivatkozott, hogy a „Magyarországot mélyen sértő jelentésre adott válaszul” azt eljuttatják az Európai Parlament elnökének. Ugyanakkor mégsem kerülte meg a memorandumot annyiban, hogy annak gondolatmenetéhez hasonlóan kijelentette, hogy a Tavares - jelentéssel az Európai Parlament túllépné a hatáskörét, megsértené az EU alapító szerződéseit, önkényesen vonnának gyámság alá egy tagállamot. Kifejezetten a hazai közvéleménynek is szólt, amikor Magyarország gazdasági sikereit ecsetelte.

A többi megszólaló frakcióvezető, és frakciótag sem reflektált komolyan egyik, a tanulmányban részletezett dokumentumra sem. Ez a Tavares - jelentésre is igaz, még akkor is, ha éppen ennek megszavazása volt a tét. Ezt azonban megnehezítette a vita rendje, amely csak rövid beszédek enged meg a plenáris üléseken, így hosszas eszmefuttatásokra eleve nem is volt mód. Így maradt a nyílt politizálás, a Tavares - jelentés csak alkalom volt arra, hogy a különböző pártállású frakciók eltérő álláspontjaikat ütköztessék. Követve a korábbi, Magyarországgal kapcsolatos vitákat, az Európai Néppárt felszólalói védelmükbe vették a magyar kormányt, hangsúlyozva többször is

elégedettségüket amiatt, hogy a magyar kormány együttműködik a Barroso - vezette Európai Bizottsággal, amelyben rejtetten benne volt azon elvárás is, hogy ezen együttműködést a magyar kormánytól a néppártiak a jövőben is elvárják támogatottságuk fejében. Érdeemes arra is felhívni a figyelmet, hogy pl. az Európai Néppárt frakcióvezetője, Joseph Daul nem szólalt fel a vitában (a 2011 év elejei vitában határozottan támogatta Orbánt), helyette Manfred Weber vette védelmébe a magyar kormányt. Feltűnő ugyanakkor Elmar Brok befolyásos néppárti képviselő (az EP külügyi bizottsága vezetője) hallgatása, aki több ízben is kritizálta az Orbán-kormány lépéseit, köztük a negyedik Alaptörvény-módosítást. Vagyis az Európai Néppárt frakciójának többsége kiállt a magyar kormány mellett, de nem az egésze.

A szociáldemokrata - zöld - liberális hozzászólók alapvetően az ismert koreográfia szerint jártak el, amikor a jogállamiság leépítésével, a demokrácia megsértésével, a kisebbségek (romák, melegek) iránti érzéketlenséggel vádolták meg az Orbán - kormányt. Érzékeltették, ők – a magyar kormány állításaival szemben – egyáltalán nem a magyar nép ellen lépnek fel, hanem a magyar emberek szabadságát védik saját kormányukkal szemben, vagyis egy másfajta valóságértelmezést igyekeztek a magyar nézők számára is elfogadhatóvá tenni. Hannes Swoboda, a Szocialisták és Demokraták Progresszív Szövetsége frakcióvezetője (S& D) ezt így fogalmazta meg: „Aki a Tavares- jelentésre szavaz, az a magyarok szabadságára is szavaz, és a magyarországi jogállamiságra is szavaz”. Guy Verhofstadt, a liberális ALDE frakcióvezetője volt egyike azon kevés felszólalónak, akik mondanivalójukat valamely dokumentum megállapításával igyekeztek alátámasztani. Verhofstadt rámutatott, hogy a Velencei Bizottság 19 problémára mutatott rá a negyedik alkotmánymódosítás kapcsán. Swobodához hasonlóan ő is azt hangoztatta, valójában ők, és nem Orbán védi a magyarok érdekeit. Swoboda a jelentésekhez képest új elemként hozta fel, hogy Magyarországra nem jönnek a beruházók, és ezen állítását Szájer József fideszes – néppárti képviselő kérdésére is fenntartotta.

A bírálók ezen kívül több, a magyarországi ellenzék, és egyes kritikus értelmiségiek által felvetett témákat is felvetettek az ülésen: a romák kiszolgáltatottságát, a médiatörvény káros hatását, az igazságszolgáltatás függetlenségének veszélyeztetését, vagyis a magyar belpolitikára kiterjedő diskurzus lett az EP vitáján a meghatározó.

Most is megfigyelhető volt, hogy az euroszeptikus EP- képviselők (ezúttal Ryszard Antoni Legutko, az Európai Konzervatívok és Reformerek- ECR- részéről) alapvetően rokonszenvvel figyelik az Orbán-kormány tevékenységét, hozzá hasonlóan Legutko szintén az Európai Unió „kettős mércéjéről” beszélt. Természetesen Bokros Lajos, aki szintén az ECR frakció tagja,

nem tartozik az Orbán - pártiak közé, és ennek a mostani ülésen is hangot adott, kiváltva Gyürk András néppárti (fideszes) képviselő viszontválaszát, amelyben az szerepelt, hogy Bokros tagja volt a szocialista kormánynak, és a Magyar Szocialista Munkáspártnak. Utóbbi ezt ugyan nem tagadta, de azzal támadott vissza, hogy „Magyarországon nem kevesen és nem kevesen nem vettek részt a demokratikus ellenzék munkájában. Én részt vettem, Ön nem is volt ott”. Vagyis, az Európai Parlament a magyar politikusok egymás elleni csatáinak is tanúja lehetett, amelynek újabb példáját a fideszes Hankiss Ágnes, és az MSZP-s Tabajdi Csaba szolgáltatta. Utóbbi, hasonlóan frakcióbeli társaihoz, és a liberálisoktól, úgy gondolta, „a magyar demokráciát a jelenlegi kormánytól kell megvédenünk”. Ezzel akaratlanul is elárulta az Európai Parlament négy MSZP- képviselője azon felfogását, hogy a demokráciát lebontó magyar kormány ellen külföldi politikai erőket kell segítségül hívni.

A magyar kormányfő viszontválaszában felhasználta a memorandum érvkésztését, amikor is a Velencei Bizottság korábbi véleményét idézte a magyar választási törvény védelmében. Swobodát egyenesen azzal vádolta, hogy a magyar kormány által sértett üzleti körök érdekében cselekszik: „Swoboda képviselő úrnak szeretném elmondani, hogy Magyarországon a beruházások folyamatosan növekednek, az osztrák beruházások is, meg a német beruházások is. Csak mióta a mi kormányunk vezeti az országot 18 nagy német új gyárat nyitottunk meg. Amiről Ön beszél, más. Ön arról beszél, hogy vannak, akiknek nem tetszik a magyar gazdaságpolitika. Ők bankárok és monopolhelyzetben lévő közmujszolgáltatók, és velük vitánk van. Megadóztatjuk a bankokat, csökkentjük állami eszközökkel a rezsi költségét, és egy méltányos közteherviselést vezetünk be. Ez helyes dolog szerintünk. Akkor is, ha Önnek és az Ön által képviselt üzleti csoportoknak ez nem tetszik. Magyarország továbbra is adóztatni fogja a bankokat és ősszel is tovább fogjuk csökkenteni a rezsiköltséget Magyarországon – a gáz és a villany árát is – állami, kormányzati eszközökkel akkor is, ha ez a bankoknak és a nagy nemzetközi cégeknek nem tetszik.” Beszéde végén a magyar miniszterelnök megismételte, hogy a Tavares - jelentés Magyarországra feletti gyámság eszköze, ezért azt nem fogadja el.

Orbán legügyesebben Gabriele Zimmer német Linkéhez tartozó politikus, a GUE/NGL (Egyesült Baloldal) frakcióvezetője támadta, amikor a vita vége felé reagált annak második felszólalására. Nem vett el a részletekben, hanem felfedni igyekezett Orbán jelenlétének valódi célját, és hozzá fordulva a következőket mondta: „ Nekem nem az volt a benyomásom, hogy Ön azért jött ide, hogy a jelentésben foglaltakról vitatkozzon, arról, amit esetleg Ön szerint korrigálni kellene, ahol Ön azt mondhatná, igen, ezt gondolják át még

egyszer, és ez egy jó vita alapja lehet. Csakhogy nem erről van szó, hiszen Ön kijelentette, aki a Tavares - jelentést megszavazza, az Magyarország ellen szavaz, és csak azok Magyarország barátai, akik ezt elutasítják. Ön konfrontációra hegyezte ki a dolgot, ami viszont minden vitát megakadályoz. Ön nem akar vitázni. De akkor minek is jött ide?”. Zimmer nem idézte elég jól Orbánt, amikor szerinte Orbán azt mondta volna, hogy aki a Tavares - jelentésre szavaz, az Magyarország ellen szavaz – ugyanakkor, ha ezt nem idézetnek, hanem egyfajta interpretációnak fogjuk fel, lehet benne igazság, hiszen Orbán a Tavares - jelentést Magyarország ellen irányulónak nevezte, tehát logikailag levezethető, hogy Orbán arra gondolt, hogy aki a Tavares - jelentés mellett van, az Magyarország ellen van.

A miniszterelnök nem tévedett, amikor biztos volt benne, hogy a Tavares - jelentést megszavazza másnap az Európai Parlament. A szavazati arány volt izgalmas: a jelentést az Európai Parlament 2013. július 3-án nem névszerinti szavazáson (tehát nem lehet tudni, ki hogyan szavazott) 370 igennel, 249 nemmel, 82 tartózkodással fogadta el. Orbán szövetségese, az Európai Néppárt 277 frakciótaggal rendelkezik, tehát a nem szavazatok száma 28 fővel múlta alul a néppárti létszámot. Ez a tény is arra enged következtetni, hogy van egy kisebb szárny az Európai Néppárton belül, amely a magyar kormány politikáját fenntartásokkal figyeli.

3. A magyar parlament válasza

A 2010 óta zajló parlamenti ciklusban a Fidesz nem egyszer bizonyította már, hogy képes és kész a gyors cselekvésre. Ezúttal is ez történt: az Európai Parlament döntését követő másnap Rogán Antal frakcióvezető, Gulyás Gergely és Kocsis Máté fideszes kommunikációs igazgató egy, a Tavares - jelentést, illetve annak elfogadását elítélő országgyűlési határozati javaslatot terjesztett az Országgyűlés elé, a [Magyarországot megillető egyenlő elbánásról](#) címen, T/11729 számon. A nagyon gyors benyújtás miatt vélelmezhető, hogy a Fidesz egy ideje már készült az Európai Parlament döntésére, és már korábban elkezdte kidolgozni annak hazai kommunikációs forgatókönyvét. Ennek központi eseménye volt Orbán Viktor napirend előtti felszólalása, még a határozati javaslat megtárgyalása előtt.

Orbán az Országgyűlés plénuma előtt tartott beszédét a memorandumra való hivatkozással kezdte, amelyben szerinte „tétélesen megcáfoltuk a jelentés valótlan állításait és alaptalan vádjait”. A memorandum érvkészletéből annyit itt is elmondott a kormányfő, hogy **az Európai**

Parlament döntésével figyelmen kívül hagyja saját hatáskörét, önkényesen kreál új mechanizmusokat, veszélyezteti a tagállamok szuverenitását. Figyelemreméltó, hogy Orbán az EU-val szembeni ambivalens hozzáállásának is hangot adott, mert megismételte azt az állítását, hogy az Európai Unió visszaél a hatalmával. Ám az ő, és a kormányoldal támadásainak középpontjában most nem az EU, hanem az EP állt. Idézet a miniszterelnöki beszédből: „Az Európai Parlament semmibe vette az Unió alapszerződését. Ezzel az Európai Unió bürokratái és parlamenti képviselői veszélyes útra tévedtek. *(Közbeszólás az MSZP soraiból: Menj a p...ba...!)*”¹⁸

A Fidesz Tavares- jelentéssel kapcsolatos kommunikációja egyik legfőbb állítását hozta fel ezután Orbán, amely már nem volt része a memorandumnak, de az Európai Parlament ülésén már elhangzott. Eszerint **az EP baloldali képviselőit üzleti érdekek motiválták**, amikor megszavazták a Tavares - jelentést: „A másik fontos tanulság, tisztelt hölgyeim és uraim, nem új: régóta tudjuk, hogy a hazánk elleni visszaélések mögött valójában üzleti lobbierdekek húzódnak meg. *(Derűtség az MSZP és az MSZP-s képviselők sorai mögött ülő függetlenek soraiban. - Közbeszólások az MSZP soraiból: Jaaj! - Közbeszólás az MSZP soraiból: Közgép! - Az elnök csenget. - Taps a kormánypártok soraiban. - Közbeszólás az MSZP soraiból: Trafik!)* Magyarország csökkenti a családok rezsiköltségeit. Ez bizony sérti azoknak az európai nagyvállalatoknak az érdekeit *(Közbeszólás az MSZP soraiból: ...Bözsi néni!)*, akik hosszú éveken át annyi pénzt szedtek be a magyar családoktól, amennyit nem szégyelltek. *(Közbeszólás a kormánypártok soraiból: Így van!)* De szerintem úgy helyes, hogy most letörjük az extraprofitjukat. És elég erősek vagyunk ahhoz, hogy ezt meg is tegyük. *(Derűtség az MSZP soraiban. - Taps a kormánypártok soraiban.)*”¹⁹ Mindez nem azt jelenti, hogy a magyar kormánypártok bizonyítani tudták/akarták volna, hogy az európai baloldal egyes politikusait az érdekeikben sértett nagyvállalatok korrumpálták volna, a kormányoldal meglegedett ezen egyébként nem alaptalan összefüggés felvázolásával. Hiszen az tény, hogy már a 2010-ben bevezetett különadók ellen egyes multcégek az EU-hoz fordultak (ebből nem is csináltak titkot), ám itt természetesen – ahogy az a különböző általunk tárgyalt dokumentumokból lejt – értékrendbeli, felfogásbéli különbségek is vannak a magyar kormány, és az EU egyes intézményei között. Aránytalan, és leegyszerűsítő volna állítani, hogy néhány nagyvállalat kedvéért az EU egy olyan országgal kapcsolatban fordít

¹⁸ Az Országgyűlés 2013. július 4-i ülésének hiteles jegyzőkönyve, 52544. oldal. Érdemes külön odafigyelni a közbeszólásokra, azok nemegyszer durva, és ellenséges jellegére.

¹⁹ Uo.

komoly energiákat mindenféle eljárás beindítására, amely nem tartozik az EU befolyásos tagjai közé, és még csak nem is nettó befizető, amivel befolyásolási pozícióját tovább tudná javítani. Ehhez más tényezők, az említett véleménykülönbségek, és a magyar fél azon cselekedetsorozata is kellett, amely jogi eljárásokat váltott ki. A bírók idő előtti eltávolítása nem gazdasági, hanem jogállami kérdés, és ez az ügy egészen az EU Bíróságáig jutott.

A kormánypárti mondanivaló harmadik fontos eleme, hogy **az MSZP-s képviselők az Európai Parlamentben Magyarország érdekei ellen cselekedtek**, amikor megszavazták a Tavares - jelentést. Ahogy a miniszterelnök kifejtette: „A rezsicsökkentés minden magyar családnak fontos, ez nem pártkérdés. Fölfoghatatlan számomra, hogy magyar képviselők azokat erősítik, akik veszélybe akarják sodorni Magyarországot; azokat, akik korlátozni akarják az ország önállóságát, és el akarják venni a magyar családok pénzét.”²⁰ Rogán Antal frakcióvezető erre ráerősített, amikor szégyenletesnek nevezte, hogy a magyar baloldali EP - képviselők annak ellenére szavazták meg a Tavares – jelentést, hogy lobbizási és üzleti érdekek állnak mögötte.

Mit szögezett ezzel szembe az ellenzék?

Mesterházy Attila, az MSZP elnöke - frakcióvezetője az első fő felvetésre – az Európai Parlament hatáskör-túllépése – annak ellenére nem reagált, hogy ez egy kiemelkedő kérdéskörre, a tagállami szuverenitás és az EU viszonyrendszerét is érintette, és hogy a memorandumnak is ez volt a legszínvonalasabb része. A második fő elemmel – baloldal összefonódása az üzleti érdekekkel – a trafikbotrányt állította szembe, és ezzel az ellenzék kedvenc témája felé terelte az EU-ról szóló vitát: ” És ha már a miniszterelnök úr beszélt üzleti érdekről, tudja, mit látok, miniszterelnök úr? Hogy valóban van üzleti érdek a politikai döntések mögött. Csak ez az üzleti érdek az ön politikai döntései mögött húzódik meg. A földügyben, a trafikügyben, a takarékszövetkezetekkel kapcsolatos döntésekben, igen, van üzleti érdek. Az önök oligarcháinak az üzleti érdeke, Simicska Lajos üzleti érdeke, igen, az a mögött áll, ami mellett és ahogy döntenek önök folyamatosan. Tehát szerintem ezzel van a probléma, nem pedig mással. *(Taps az MSZP soraiban.)*”²¹ A harmadik felvetésre – az MSZP-s képviselők kint hazájuk ellen szavaznak – pedig a visszatámadás eszközét választotta: Orbán ellenzéki vezetőként évekkor ezelőtt az Európai Néppárt ülésén a Magyarországnak járó uniós pénzek visszafizetését követelte.

²⁰ Az Országgyűlés 2013. július 4-i ülésének hiteles jegyzőkönyve, 52545. oldal.

²¹ Az Országgyűlés 2013. július 4-i ülésének hiteles jegyzőkönyve, 52547. oldal.

Vona Gábor határozott EU - ellenességével részben más területen mozgott, mint frakcióvezető-társai, hiszen ez a megközelítés nem az EU-n belüli magyar érdekvédelem mikéntjére, hanem az EU elhagyására koncentrált. Nem meglepő, hogy az első felvetésre neki sem volt válasza: „Számít ebben a közösségben Magyarország? Lábtörőnek használnak bennünket. Piacnak kellett Magyarország, a külföldi cégek piacának, olcsó munkaerő kell nekik és szemétkerakó. Ez az Európai Unió jelen pillanatban.”²² Az EU elítélése, az EU-tagság megtartásáról való népszavazás követelése, vitte el beszéde nagy részét, ezért a második miniszterelnöki felvetésre sem reflektált. A harmadik felvetésre ellenben már igen, ekkor elítélte a baloldaliak magatartását, és a Tavares - jelentést is, ugyanakkor az MSZP, és a kormány szimpla hatalmi harcának állította be a kérdést.

A napirend előtti vita kormánypárti felvetései, és az azokra adott ellenzéki reagálások összesítése

Kormány állítása	MSZP	Jobbik
Az EP túllépi hatáskörét	—	—
A Tavares - jelentés mögött üzlet áll	+	—
Az MSZP az ország érdekét sérti	+	+

A téma még aznap este folytatódott, a már említett országgyűlési határozati javaslat vitájára került sor, amelyet a kormánypártok kivételes sürgős eljárásban tárgyalattak meg az Országgyűléssel annak érdekében, hogy már másnap szavazni tudjanak róla. A javaslat a Fidesz- kommunikációjának három eleméből, illetve Orbán napirend előtti felszólalásából két elemet átvész:

- 1) Megállapítja az Európai Parlament túlterjeszkedését: „A Magyar Országgyűlés csodálkozásának ad hangot, hogy az Európai Parlament olyan határozatot hozott, amelyhez nincs joga, és amellyel az Európai Parlament túllépi hatáskörét. Önkényesen állapít meg követelményeket, önkényesen vezet be új eljárásokat, és olyan új intézményeket kreál, amelyekkel megsérti Magyarország uniós

²² Az Országgyűlés 2013. július 4-i ülésének hiteles jegyzőkönyve, 52549. oldal.

alapszerződésben garantált szuverenitását. Ezzel az Európai Parlament szembemegy az európai értékekkel, és veszélyes útra vezeti az Európai Uniót.

- 2) A Tavares - jelentést összekapcsolja az üzleti érdekekkel.” További aggodalomra ad okot, hogy a Magyarországot sújtó hatalmi visszaélés mögött egyértelműen üzleti érdekek húzódnak meg. Magyarország csökkenti a magyar családok által felhasznált energia árát. Ez sértheti több európai nagyvállalat érdekeit, akik monopolhelyzetük révén hosszú éveken át extraprofitot termeltek Magyarországon. Elfogadhatatlan, hogy az Európai Parlament ezeknek a nagyvállalatoknak az érdekében próbál nyomást gyakorolni hazánkra. A Magyar Országgyűlés egész Európára nézve veszélyesnek tartja, ha az üzleti csoportok érdekei akadálytalanul érvényesülnek az Európai Unióban, és felülírhatják az alapszerződésben lefektetett szabályokat.”

A határozati javaslat emellett elvi élel jelenti ki : „Mi, magyarok nem akarunk többet olyan Európát, ahol a szabadságot korlátozzák és nem kiteljesítik. Nem akarunk többet olyan Európát, ahol a nagyobb visszaél a hatalmával, ahol megsértik a nemzetek szuverenitását, és ahol csak a kisebbnek kell tisztelnie a nagyobbat.”

Fontos, hogy a határozat nem pusztán az Európai Parlamentre vonatkozik, ugyanis a határozat felszólítja a magyar kormányt, „ne engedjen az Európai Unió nyomásának, ne hagyja csorbítani az ország alapszerződésben garantált jogait, és folytassa a magyar családok életét megkönnyítő politikáját”. AZ EU itt olyan színben tűnik fel, mintha a magyar családok életét kívánná nehezzé tenni – Orbán a napirend előtti felszólalásában az EU Bizottságának ajánlásaiból azt a következtetést vonta le, hogy ez a szerv a rezsicsökkentést kívánja leállítani.

Martonyi János külügyminiszter az esti vitában egyértelművé tette a határozati javaslat kormány általi támogatását, és támadta a Tavares - jelentést annak ténybeli megalapozatlansága miatt, ekkor azt a követelést hozta fel példaként, hogy az AB olyan korábbi hatáskörét, az alkotmány tartalmi felülvizsgálatát kéri az számon, ami korábban sem létezett. Konkrét jogi érvet is felhozott annak bizonyítására, hogy az Európai Parlament túllépte a hatáskörét, az EUSZ 4. cikkének (2) bekezdését, amelyik a tagállamok szuverenitásáról, és identitásának tiszteletben tartásáról szól. Némi distinkció megfigyelhető volt hozzászólásában, ugyanis másfelől hangsúlyozta Magyarország elkötelezettségét az EU jogának tiszteletben tartására, és nem vette át a memorandum kemény stílusát sem. A többi

kormánypárti képviselő már kevésbé volt visszafogott, és hol a memorandumhoz, hol pedig a kommunikációs három ponthoz tartották magukat (amint láttuk, van átjárás a kettő dolog között). Ennek megfelelően Szijjártó Péter (Fidesz) külgazdasági államtitkár úgy fogalmazott, hogy „a jelentés hazugságokat tartalmaz, és tény az, hogy a jelentés valós tényeket és fontos körülményeket hallgat el”. A memorandumot ismételte meg, amikor visszautasította, hogy Magyarország az antiszemitizmus és a rasszizmus hazája lenne, és többek között azzal kívánta cáfolni a Tavares - jelentést, hogy az új Btk. bünteti a nyilvános holokauszttagadást. A kormánypárti felszólalók – köztük Hargitai János (KDNP), aki a legnagyobb tetszést aratta – arra is felhívták a figyelmet, hogy az európai baloldalnak azért is volt kérés szakolnia a Magyarországról szóló vitát, mert ott többségbe tud kerülni, és segítséget nyújthat a Magyarországon kisebbségbe került szocialistáknak. Hargitai volt az is, aki a „mezei képviselők” közül a leginkább európai uniós keretekben tudott gondolkodni. Szerinte ugyanis az Európai Parlament nem túl magas színvonalú vitája gyengíti az EU egészét, amelyet ő nem tud jó szívvvel szemlélni: „És önök, drága szocialisták, akik ezzel a gondolattal persze nem értenek egyet, a saját önző belpolitikai érdekeik miatt mégis ennek a gondolkodásnak ágyaznak meg. Miért viszik megint csak külföldre ezt a vitát, illetve külszínre ezt a vitát az Európai Unióban? Mert ott még érvényt tudnak szerezni azoknak az érdekcsoportoknak, annak a gondolkodásnak, aminek itt belföldön is önök jeles képviselői voltak: a multik érdekében fellépni. A magyar választók, a magyar vállalkozások ellenében a multik érdekében fellépni.

Miután a Magyar Országgyűlésben ennek a gondolkodásban nincs és nem lehet táptalaja addig, ameddig a választók felhatalmazásából mi képviseljük a többséget, addig az önök számára csak az a lehetőség adódik, hogy az Európai Unió gyenge intézményeiben vívják meg ezt a kellően arctalan vitát. Csak arra is gondoljanak, hogy az az intézmény, amiben önök egyébként hisznek, az Európai Unió, mert önök hisznek ebben az intézményben, azt használják fel ennek a nevetséges mérkőzésnek a lefolytatására, és valójában - még egyszer mondom - megágyaznak a Jobbiknak és a Jobbik mögött lévő gondolkodásnak, ami nem képviseli az Európai Uniót.”²³

A magyar baloldal országgyűlési képviselői felszólalásai bepillantást engedtek az ún. demokratikus ellenzék gondjaiba. Ahogy Mesterházy Attila elkerülte, hogy az EU - Magyarország viszonylatát az EU-n belüli viszonyok elemzésével, azaz a tagállami

²³ Az Országgyűlés 2013. július 4-i ülésének hiteles jegyzőkönyve, 52663. oldal

szuverenitás és az EU intézményrendszere közötti viszonyrendszerrel foglalkozzon, ezt tették az MSZP, és a DK szónokai is. A határozat szövegét elsősorban aktuálpolitikai szemszögből kritizálták, *de az most sem derült ki, hogy az ellenzéknek milyen Európa - képe van Orbánéhoz képest.* Lényeges új vitelemmel ezen a parlamenti vitán sem tudott a baloldali ellenzék előállni, mint az Orbán-kormány egyoldalú EU-barát nézőpontból való kritizálása. Pedig a választásokhoz közeledve mind kérdésesebb, mennyire lesz tartható ez az álláspont, hiszen a Fidesz már így is az EU érdekeinek túlságosan behódolónak festi le az ellenfelét, és ez ellen nem tűnik hatásosnak az EU-val szembeni kritikátlan hozzáállás. Ha még hozzátesszük, hogy a kormányoldal a rezsicsökkentés ellenfelének kiáltja ki az EU-t, akkor még inkább látható, hogy problémás a baloldal EU-víziójának hiánya, amelybe beleférne bizonyos EU-n belüli jelenségekkel szembeni kritikai attitűd.

Kovács László volt külügyminiszter (MSZP) felszólalása egymagában is jól tükrözte a Fidesz által felvetett dilemmára adott nem kielégítő választ. A meglehetősen EU-barát nézőpontot tükrözi az alábbi megállapítása: „Az Európai Parlament nem lépte túl a hatáskörét, ugyanis nem állapított meg követelményeket, mint ami szerepel a határozati javaslatban is meg a felszólalásokban, ezeket a követelményeket a lisszaboni szerződés, illetve annak idején a koppenhágai szerződés tartalmazta, és ezeket kéri számon, nem saját követelményeket állít fel.”²⁴ Annak fényében, hogy az EP határozatának utolsó részében mintegy 10 oldalon át fogalmazza meg ajánlásait, és elvárásait (konkrét feladatot szab meg a magyar hatóságoknak, és az EU Bizottságának), nem mondható megalapozottnak a szocialista politikai megállapítása. Kovács nem szállt érdemben vitába azzal a kormányzati felvetéssel sem, hogy az Európai Parlament túllépte hatáskörét, ezt még a jogász Bárándy Gergely sem igyekezett megcáfolni. A továbbiakban a korábbi ismerős érvek hangoztatása figyelhető meg Kovács László beszédében: Magyarország ellen nem zajlik összeesküvés, jobboldaliak is vannak az Orbán- kormányt bíráló európaiak között, a Tavares - jelentés pedig nem az ország, csak a kormány ellen irányul. Kovács felszólalásában is megjelenik az attitűd, hogy az ellenzéknek szüksége van külföldi segítségre: „A negyedik a sorban, hogy nem Orbán Viktor védi Brüsszelben vagy Strasbourgan, vagy idehaza a magyar emberek érdekeit; sajnos azt kell mondanunk, hogy az európai intézmények védik a magyar emberek érdekeit Orbán Viktorral és kormányával szemben. *(Felzúdulás a kormánypárti padosorokban. - Soltész Miklós: Szégyelld magad! - Szórványos taps az MSZP soraiból. - Az*

²⁴ Az Országgyűlés 2013. július 4-i ülésének hiteles jegyzőkönyve, 52660. oldal

elnök csenget.)²⁵ Más kérdés, hogy külföldi segítséget a Fidesz is használ, még hozzá az Európai Néppártot, de erre elfelejtett az ellenzék rámutatni.

Molnár Csaba DK- alelnök, független képviselő még Kovácsnál is tovább ment az egyoldalú EU- pártiságban. amikor úgy fogalmazott, hogy „a Tavares - jelentés minden mondata igaz, az önök minden mondata hazugság”. Erősen aktuálpolitikai, és éles hangú beszéde eleve nem lehetett alkalmas arra, hogy az Orbán által már jó ideje felvetett EU-n belüli szuverenitásdilemmára valamilyen választ adjon. Ehelyett a miniszterelnök személyét vette célba: „Az elmúlt három év talán *(Közbeszólás a Fidesz soraiból: Ülj le!)* legcinikusabb, legsilányabb *(Folyamatos zaj. - Az elnök csenget.)*, leginkább szánalmas politikai nyilatkozattervezetet tárgyalja most az Országgyűlés. *(Folyamatos közbeszólások a kormánypartok soraiból.)* Egy olyan nyilatkozattervezetet, ami megpróbálja elhitetni az országgal, hogy ez a nyilatkozat Magyarországról szól, az Európai Unióról szól vagy általában a magyar emberekről szól. Miközben nagyon jól tudjuk itt, ebben a Házban és szerte az országban is, hogy ez egyetlenegy emberről és az ő sértett hiúságáról, Orbán Viktorról szól. *(Folyamatos zaj. - Az elnök csenget.)* Arról a miniszterelnökről, aki szélsőséges önimádatában a saját személyét Magyarországgal azonosítja *(Közbeszólás a kormánypartok soraiból: Gyurcsány Ferenc!)*, és amikor az Európai Parlament úgy dönt, hogy a magyar kormány és a magyar állam, az önök által képviselt magyar állam megsérti az alapvető jogokat Magyarországon, akkor azt saját személye elleni sérelemként fogja fel.”²⁶

Szenvedélyes stílusban volt EU-párti Szanyi Tibor (MSZP) is, de a kormány által ügyesen felvetett EU-n belüli szuverenitás - dilemmára ő sem reagált: „Úgyhogy ez a határozati javaslat, amivel önök itt most boltolnak, ez kérem szépen, semmi más, mint egy ügyetlen, ostoba durcizás, ez ennek az egésznek a műfaja, és ezzel próbálják azt a bödületos vereséget leplezni, amit Orbán Viktor és kormánya elszenvedett Brüsszelben. Nekem egyébként teljesen rendben van, mert ez látszik, hogy itt Orbán Viktor eljátszotta a sarokba szorított macska esetét, és most itt a parlamenthez rohant, hogy itt aztán, hű, majd mi felrobbantjuk, meg nem tudom, mit csinálunk az Európai Unióval *(Közbeszólás a Fidesz soraiból: Ne fenyegetőzz!)*, viszont itt egyes képviselők pedig szó szerint a fába szorult féreg esetét játsszák el, akik egyébként nem kis mértékben hitványnak nevezik az Európai

²⁵ Az Országgyűlés 2013. július 4-i ülésének hiteles jegyzőkönyve, 52661. oldal

²⁶ Az Országgyűlés 2013. július 4-i ülésének hiteles jegyzőkönyve, 52673. oldal

Parlamentet, amit szerintem valamennyi európai nemzet és európai polgár nevében nyugodtan kikérhetünk magunknak.”²⁷

Az ellenzék érvelésének gyengeségét az is jól mutatja, hogy elmulasztották azt a kérdést felvetni, hogy a magyar kormány magatartása, stílusa – pl. a memorandum – alkalmas lehet-e szövetségek megnyerésére az Európai Unión belüli magyar érdekérvényesítéshez. Meglepő az is, hogy egyetlen ellenzéki képviselő sem foglalkozott a memorandummal, holott annak érvelési technikája, amint azt láttuk, nem volt problémamentes. A kormány ellenfelei tehát több jó lehetőséget is elmulasztottak álláspontjuk alátámasztására, illetve a Fidesz érvelési pontjainak megtámadására.

Az Országgyűlés 2013. július 5-én, 269: 6 arányban fogadta el a határozati javaslatot, amelyet a Jobbik is megszavazott, az MSZP pedig távol maradt a szavazástól.

IV. Zárszó

A politikai mérkőzés EU-s, és magyarországi szintéren tovább fog folytatódni. Ami az előbbit illeti, az [Európai Bizottság július 12-én jelezte](#), reagálni fog az Európai Parlament Magyarországgal kapcsolatos határozatára, hiszen az rá nézve is feladatokat, elvárásokat szabott meg. Az EP szociáldemokrata, liberális, zöld frakciói érdekeltek lesznek abban, hogy figyelemmel kísérik, mennyire tesz eleget a magyar kormány az általuk felállított elvárásaiknak. Tekintettel arra, hogy Orbán Viktor az EP ülésén tette nyilvánvalóvá, hogy kormánya nem fogadja el a Tavares - jelentés, további konfliktusokra lehet számítani az Európai Parlament többsége, és a magyar kormányzat között. Ugyanakkor utóbbi az EU Bizottsága felé némileg nagyobb flexibilitást mutat, de itt is ódzkodik a szerinte túl nagy engedményektől (a politikai reklámok kérdésében még nincs megegyezés), és az is a jövő kérdése, hogy a bírósági ügyáthelyezéseket, a bírósági döntéseket lehetővé tévő Alaptörvény rendelkezéseket módosításának konkrét szövegével elégedett lesz-e az EU Bizottsága. A magyar kormány immár 2010-es hatalomra jutása óta az alapvetően taktikai engedmények, az uniós intézmények között egyensúlyozás bonyolult politikáját követi, ügyelve arra, hogy belpolitikáját alapvetően ne kelljen megváltoztatni. Ez összességében eddig sikeresnek is bizonyult, hiszen pl. a bankokat, egyes multcégeket hátrányosan érintő

²⁷ Az Országgyűlés 2013. július 4-i ülésének hiteles jegyzőkönyve, 52693. oldal

különadók megmaradtak, vagy átalakultak másfajta adóvá; az ország közjogi átalakításának legfontosabb elemeit – az európai kritikák ellenére – sem kellett, hogy feladja a kormány. Ezt a bonyolult politizálást, [amelyet Orbán pávatáncnak nevezett](#), a magyar kormány azért is tudta fenntartani, mert Németország, és a német kormánypárti CDU által jelentősen befolyásolt Európai Néppárt még mindig nem fordult nyíltan szembe Orbánnal, sőt az európai baloldal kritikáinak nagy részét vissza szokta utasítani, ahogy ez az EP vitájában is történt.

A Tavares - jelentés azért is fontos pont a Magyarország és az EU közötti immáron csaknem három év óta tartó konfliktussorozatban, mert komoly kísérletet tesznek a magyar kormány megfélemezésére a szavazatfelfüggesztő mechanizmuson kívüli módszerrel. Nem meglepő módon a magyar kormány ezt nem fogadja el, a következő hónapok küzdelmei arról is fognak szólni az EU-n belül, hogy melyik fél tudja akaratát inkább rákényszeríteni a másikra. Nem kétséges, hogy az Európai Parlamentnek az EU Bizottságának operatív hatalmára is szüksége van a siker eléréséhez, ám mint láttuk, itt még a Bizottság mozgásteret sem korlátlan a magyar kormánnyal szemben. Utóbbi egyébként ügyesen helyezte a vitát összeurópai dimenzióba, vagyis az EU intézményei közötti viszonyrendszerbe, amelynek alakulása egyáltalán nem csak a magyar kormány gondja.

Az uniós vita belpolitikai dimenziójának a fontosságát pedig az mutatja, hogy vélhetően ez lesz a 2014-es országgyűlési választás egyik kampánytémája. A kormány egyfelől hirdetések formájában ünnepli az uniós szintéren elért sikereket, különösen a túlzott deficiteljárás alóli kikerülést, másfelől *a hazai baloldalt egy sorba állítja a magyar érdekek ellen fellépő külföldi politikai erőkkel*. Utóbbinak nincs erre versenyképes válasza, mert nincs egy differenciáltabb uniós képe, ez kiderült nem csak a magyar parlament Tavares jelentésről szóló vitájában, hanem az azóta elhangzott ellenzéki megszólalásokból. Komoly európai uniós témák következnek: az európai bankfelügyelet, az eurózóna kérdése, amelyek kiemelt horderejük miatt kihatnak Magyarország EU-n belüli pozíciójára. A Fidesz- kormány ezeket fontos ügyként kezeli, ami ellenzékéről nem mondható el. Az Országgyűlés július 4-i vitájából, és a későbbi megnyilatkozásokból kiderült, hogy *az ún. demokratikus ellenzéknek továbbra sincs az Orbánékkal szembeállítható ellenvíziója*. Ez azért is lehet problémás számukra, hiszen láthatóan a kormányoldal az EU kérdések saját szája szerinti bemutatását a hazai nyilvánosságban fontosnak tartja, és vélhetően a későbbi kampányban is fontosnak fogja tartani.

Azt természetesen még nem lehet tudni, hogy az uniós ügyeknek mekkora szerepet szán a Fidesz a kampányban. A magyar politikatörténetben mindenesetre rengeteg példát lehet találni (akár dualizmuskori, akár Horthy – korszakbeli parlamenti jegyzőkönyvet olvasunk), hogy a szemben álló erők külföldi erőkkel való túlzó együttműködést, a haza üdvének elárulását vetették egymás szemére, és erre az elmúlt 23 évben is bőséggel akadt példa. Mindenesetre azt érdemes figyelembe vennie, hogy az uniós intézményekkel szembeni túlzottnak ítélt fellépésnek, vagy a túl durvának ítélt hangnemnek még a magyar politikában is megvannak a korlátai: a [Medián nemrég közzétett közvélemény - kutatása](#) szerint a kormány által vívott „szabadságharcnak” igen mérsékelt a támogatottsága, a szavazóknak csak negyede helyesli azt. A képhez azonban hozzátartozik, hogy a Medián e felmérése megerősíti, hogy Magyarországon is nő az EU-t elutasítók, vagy azzal szkeptikus választók aránya, az EU kormány általi kritizálása nem eleve légüres térben mozog. Ráadásul még nem is Magyarország az a tagállam, amelyben a leghevesebbek az EU-val szembeni ellenérzések, elég csak a déli tagállamokra gondolni.

Abban a magyar kormánynak igaza van, hogy az EU-n belüli érdekérvényesítésbe beletartozik a viták felvállalása – csak hogy ezeket okosan kell megvívni, és eredményes érdekképviselétről akkor beszélhetünk, hogy ha minél több, az ország számára előnyös intézkedést tud kiharcolni az Orbán-kormány akár az agrártámogatások, akár a GMO – mentesség, akár a fejletlenebb régiók támogatása terén. Ennek számbavétele az ügyek bonyolultsága miatt nem könnyű, és külön tanulmányt igényelne. A sikeres érdekérvényesítéshez azonban nem csak a támadás, hanem szövetségesek megnyerése, higgadt, alátámasztott érvelés is szükséges – a memorandum mindenesetre azt mutatja, hogy utóbbinak a magyar fél nem mindig tudott, vagy talán nem is akart megfelelni.

A konfliktusoknak, akár az EU-val való összetűzéseknek persze lehet létjogosultságuk (más tagállam is élt már ezzel), de érdemes volna a kormánynak folyamatosan, önkritikusan vizsgálnia, hogy az általa felvállalt konfliktusok kifizetődőek voltak-e számára, és Magyarországra nézve. Ezeknek akkor volna hosszabb távon nézve értelmük, ha azok magyar pozíciók erősödéséhez, az ország fejlettebb európai országokhoz való felzárkózásának gyorsulásához vezetnek. Eddig az látszik, hogy az áttörés e tekintetben még várat magára.

